

IIO TEZKOR BO'LINMALARI TOMONIDAN PORAXORLIK BILAN BOG'LIQ JINOYATLARNI FOSH ETISH TAKTIKASI

Parpiev Samandar Abdulahad o'g'li

Annotatsiya: *Mazkur maqolada ichki ishlar organlarining tezkor bo'linmalari tomonidan poraxo'rlik jinoyatlarini fosh etishdagi muhim taktik va usullari yoritilgan. Ma'lumot yig'ish va tahlil qilish, yashirin monitoring, maxsus operatsiyalar, hujjatlashtirish va o'zaro hamkorlikka asoslangan yondashuvlar poraxo'rlik kabi ijtimoiy hayot uchun zararli jinoyatlarni aniqlash va ularning oldini olishda muhim ahamiyat kasb etadi. Maqola, shuningdek, xalqaro hamkorlik va jamoatchilik ishtirokini rag'batlantirish orqali fuqarolar ishonchini oshirishga yo'naltirilgan tashkiliy chora-tadbirlarni qamrab oladi.*

Kalit so'zlar: *ichki ishlar organlari, tezkor bo'linmalar, poraxo'rlik jinoyati, kuzatish va monitoring, maxsus operatsiyalar, korrupsiyaga qarshi kurash, hujjatlashtirish.*

Ichki ishlar organlari (IIO) poraxo'rlik kabi ijtimoiy hayot uchun xavfli bo'lgan jinoyatlarni fosh etish va ularni bartaraf etishda muhim rol o'ynaydi. Ayniqsa, IIO tezkor bo'linmalari tomonidan qo'llaniladigan maxsus taktikalar ushbu jinoyatlarni aniqlash va ularning oldini olishda samarali vositadir. Ushbu maqolada IIO tezkor bo'linmalari poraxo'rlik jinoyatlarini fosh etishda qo'llaydigan taktik usullar haqida batafsil to'xtalamiz.

1. Ma'lumotlarni yig'ish va tahlil qilish

Poraxo'rlik bilan bog'liq jinoyatlarni fosh etishda eng muhim qadamlardan biri — bu jinoyat sodir etilishini oldindan aniqlash va unga oid ma'lumotlarni to'plash. Tezkor bo'linmalar quyidagi usullardan foydalanadi:

Ma'lumot yig'ish: Gumondor shaxs yoki tashkilot faoliyati haqida anonim xabarlardan, ma'lumotlardan yoki fuqarolardan kelgan shikoyatlardan foydalanish.

Tahlil qilish: To'plangan ma'lumotlarni o'rganib chiqish, poraxo'rlikka oid aloqadorlik belgilarini aniqlash va jinoyat jarayonini tushunish uchun ularni tizimli tahlil qilish.

2. Kuzatish va yashirin monitoring

Jinoyatning ishonchli dalillarini to'plash uchun kuzatish va yashirin monitoring usullari muhim ahamiyatga ega. Bu jarayonda tezkor bo'linmalar quyidagi texnikalarni qo'llaydi:

Yashirin kuzatish: Gumondor shaxs yoki guruh faoliyatini yashirin kuzatish, ularning harakatlari va aloqalarini o'rganish.

Elektron monitoring: Telefon suhbatlarini tinglash, elektron pochta orqali keladigan xabarlarini kuzatish va boshqa elektron vositalar orqali jinoyat dalillarini yig'ish. Ushbu usullar odatda qonuniy asosda va sud ruxsati bilan amalga oshiriladi.

3. Maxsus operatsiyalar va provokatsiya

Ba'zida poraxo'rlik bilan bog'liq jinoyatni fosh etish uchun maxsus operatsiyalar o'tkaziladi. Bu operatsiyalar gumondorlarning noqonuniy harakatlarini aniq isbotlashda katta ahamiyat kasb etadi. Bunda qo'llaniladigan usullar quyidagilar:

Provokatsion operatsiyalar: Gumondorlarni poraxo'rlik qilishga undash orqali ularga tuzoq qo'yish. Masalan, maxsus agent yoki ko'ngilli fuqaro orqali pora taklif qilish va shu jarayonni hujjatlashtirish.

Maxsus agentlarni joylashtirish: Tezkor bo'linma xodimlarini jinoyatga aloqador guruhga yashirin tarzda kiritish. Bu orqali ichki ma'lumotlarni to'plash va jinoyat rejalashtirilayotganini oldindan bilish imkonini yaratadi.

4. Hujjatlashtirish va dalillarni yig'ish

Poraxo'rlik bilan bog'liq jinoyatni hujjatlashtirish – tergov jarayonining eng muhim qismi hisoblanadi. Qonuniy dalillar to'plash uchun quyidagi usullar qo'llaniladi:

Video va audio yozuvlar olish: Gumondorlar bilan bo'lib o'tgan suhbatlarni video va audio yozuvlarga olish, bu orqali jinoyat jarayonini qayd etish.

Dalillarni aniq belgilash: Pora sifatida berilgan pullar yoki boshqa mol-mulklarni maxsus belgilar yordamida qayd etish va jinoyat joyida dalillarni aniq hujjatlashtirish.

5. O'zaro hamkorlik va maxsus bo'linmalarni jalb etish

Poraxo'rlik bilan bog'liq jinoyatlarni fosh etishda IIO boshqa maxsus xizmatlar va davlat organlari bilan hamkorlik qiladi. Bunda quyidagilar muhim rol o'ynaydi:

Korrupsiyaga qarshi kurash bo'yicha maxsus agentliklar: Korrupsiyaga qarshi kurashish uchun maxsus tashkil etilgan organlar va agentliklar bilan ma'lumot almashish va tezkor operatsiyalarni birgalikda o'tkazish.

Xalqaro hamkorlik: Ko'p hollarda xalqaro miqyosdagi poraxo'rlik jinoyatlarini fosh etishda boshqa davlatlarning tezkor xizmatlari bilan hamkorlik qilish, ayniqsa, agar jinoyat xalqaro aloqalarga ega bo'lsa.

6. Fuqarolar ishonchini oshirish va jamoatchilik bilan ishlash

Poraxo'rlik jinoyatlarini kamaytirish uchun aholining ishonchini qozonish va ularga poraxo'rlik haqida xabar berish imkoniyatini yaratish muhimdir:

Anonim ma'lumotlar yetkazish tizimi: Fuqarolar poraxo'rlik haqida anonim tarzda xabar berish imkoniyatiga ega bo'lishlari uchun maxsus ishontiruvchi tizimlarni tashkil etish.

Ma'lumot tarqatish va tushuntirish ishlari: Fuqarolarga poraxo'rlikning zararli oqibatlarini haqida tushuntirish va jamoatchilikni hushyorlikka chaqirish.

Xulosa

Ichki ishlar organlarining tezkor bo'linmalari tomonidan qo'llaniladigan taktika va usullar poraxo'rlik bilan bog'liq jinoyatlarni fosh etishda samarali hisoblanadi. Kuzatuv va

monitoring, maxsus operatsiyalar, hujjatlashtirish va dalillar yig'ish, xalqaro va jamoatchilik hamkorligi orqali jinoyatlar fosh etiladi va ularning takrorlanishi oldi olinadi. Bu taktika va yondashuvlar mamlakatdagi korrupsiyani kamaytirishga, davlat organlari faoliyatini oshirishga va fuqarolar ishonchini qozonishga yordam beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. <https://proacademy.uz/uz-lat/e-library/index?alias=485>
2. <http://nauchniyimpuls.ru/index.php/ni/article/view/16355>
3. <https://interoncof.com/index.php/belarus/article/view/4883/4437>